

ŞİİR VE GELENEK ÜZERİNE KONUŞMALAR/üç

Prof. Dr. Muharrem DAYANÇ

Konuşturan: **Tayyib Atmaca**

Önünüzde tarihi bir kapı var ve siz bu kapıyı elinizde avuç alanınızı aşan bir usta elinde düğümüş bir açar ile sözün kapısını açtığınızda gelenek ve şiir üzerine döşediğiniz, ruh ve gönül işçiliği ile süslediğiniz şiir otağı nasıl meydana geldi?

Soruyu daha çok şiir ve gelenek bağlamında anlamanın doğru olduğunu düşünüyorum. Fakat cevaba geçmeden önce gelenek kelimesinin sözlükteki anlamına bakmakta yarar var: “Asırlar boyunca nesilden nesile geçerek gelen ve bir topluluğun fertleri arasında sağlam bir bağ, ortak bir ruh meydana getiren her türlü âdet, alışkanlık, davranış biçimi ve kültürel değerler, örf, anane.” (Kubbealtı Lugatı)

Benim gelenekten anladığım, “geçmiş, bugün ve geleceği tek potada eritmek, zaman ve mekân üstü bir forma ulaşmak.” Fakat bunu yapmak her faniye nasip olur mu? Hiç sanmam. Şunu söylemeye çalışıyorum; büyük sanatçıların eserlerinde hem geçmişe ait izler, hem bugünün esintileri, hem de geleceğin öngörüsü kol kola yürür. T.S. Eliot da benzer şeyler söylüyor: “Şair yalnız ‘hal’de değil, ‘geçmiş’in ‘hal’le kesiştiği anda yaşamadıkça; yalnız gelmiş geçmiş olanın değil, fakat ‘hal’de yaşananın da şuurunda olmadıkça, ne yapması gerektiğini bilemez.”

Şiir geleneği daha çok şiir pratiği üzerinden konuşulmalı, ama bahsin teorik arka plânı da ihmal edilmemeli. İlk soruda daha yorulmamışken bende gelenek ağacının kökenini oluşturan birkaç kitabın adını anmak isterim. Aklıma gelen ilk üç kitap Gelenekten Geleceğe (Muhsin Macit), Geleneğin Direnişi (Beşir Ayvazoğlu) ile Edebiyat Üzerine Düşünceler (T. S. Eliot). Bu konuda yerli ve yabancı yazarların çok sayıda kitapları var. Bu üç kitaba başka neleri ekleyebilirim diye şöyle bir düşününce aklıma; mese-la, Ertan Örgen’in Türk Şiirinde Gelenek, Sadettin Ökten’in Gelenek, Sanat ve Medeniyet, Cevat Akkanat’ın Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri gibi daha çok Türk edebiyat ve kültürünü önceleyen eserler geliyor. Eric Hobsbawm&Terence Ranger öncülüğünde hazırlanan Geleneğin İcadı nasıl unutulur?

Şiir otağını varlığını daha çok kendisinden şiirler okuduğum şairlerin dizelerine borçluyum. Her gün biraz daha yükseliyor. Daha da yükselsin, şiirin mavi göğüne değsin isterim otağ. Çatısını örtmek nasip olur mu bilmem. Ayrıca buna gerek var mı, onu da bilmiyorum. Şiirde, sanatta, bilimde yüce gönüllüğü elden bırakanlar bana hep itici gelmişlerdir.

Duvarlar yükseldikçe daha zor beğeniyor insan, cılız sesleri daha az duyuyor. Çünkü şiir, bir ömürlüğüne ladese tutuşmaktır evrenle. Kaybeden şair oluyor.

Yanınıza genç bir şair adayı geldi, elinde üç beş tane şiiri var ve günümüz şairlerinin parmak izlerini taşıyan ya da taşımayan şiir eskizlerini size sunarak “ağabey bu şiirlerimi bir bakar mısınız, benden şair olur mu?” dedi. Bu şair adayının yol hazırlığı gönül çantasında neler olmalı?

Çok hoş bir soru bu ve sıkça karşılaştığım bir durum. Böyle durumlarda yıllar önce öğrencilerimin Fazıl Hüsni Dağlarca ile Eskişehir’de yaptığı röportajı önlerine koyuyorum. Dağlarca’ya bu konu bağlamında sorulan soru şu: “Şair ve şair adayları geleneği nasıl anlamalı ve değerlendirmelidir?”

Şairin cevabını birlikte dinleyelim; “Şair ve şair adayları, bak burada yine bir sözüm aklıma geldi: ‘Sanat eseri hem bir pusula gibi gidilmesi gereken yönü göstermelidir, hem de bir saat gibi içinde bulunduğumuz zamanı, anı göstermelidir.’ İşte bu söz seni belki tatmin eder. Daha açıklarsak şöyle söyleyeyim; geleneğin her şeyini öğreneceksiniz. Bir şey daha söyleyeyim. Bana birçok şair sormuştur, **nasil şiir yazalım?** Dedim ki onlara, hâlâ da söylüyorum, Türkçede kullanılan on beş tane hece vezni vardır revaçta, otuz tane de aruz vezni vardır. Divan edebiyatını kuran aruz vezni. Elli defter al arkadaş; her deftere bir vezin yazacağım ben aruzdan ve heceden. O defteri o vezinle dolduracaksın. Hatasız, okuyacağım bir tek vezin düşüklüğü, kafiye düşüklüğü olmayacak. Sonra beraber oturacağız o defteri yakacağız. Sen şiire başlayacaksın. Bunu dediğim adam kapı sokak kaçıyor. Zor geliyor. Emin olun arkadaşlar ben yalan söylemiyorum. Bütün hayatımı örnek vererek söylüyorum. El var ya şu el, bu el ayrı bir insandır. Ben kalemi tuttuğum zaman, bu el kendiliğinden ne iş yapacağını biliyor. İnanın biliyor. Daha ikinci, üçüncü kelimeden itibaren bu şiirin hangi kalıpla yazılabileceğini -affedersiniz- hangi vitesle imaj koyacağını bilir, bilmelidir. Zaten ben bir kitaba başlarken evvela o kitabın sözlerini, sözcüklerini hazırlarım. İkincisi o kitaptaki konuyu en az on kitaptan okurum.

Üçüncüsü hangi imaj derecesiyle şiir yazacağım, hangisi ona uygun olur onu belirlerim. Birçok zihinsel hazırlık yapacaksınız.

Evvela sanatçı elini eğitmelidir. Bu çok önemli bir noktadır. Bunu şimdiye kadar hiçbir yerde bulamazsınız, okuyamazsınız. Bu benim doksan yıllık tecrübemim özetidir. Şair ve şair olmak isteyenleri kardeşçe şiire çağırıyorum. Kardeşçe onlara hayatımın özünü söylüyorum. Yapan yapar, yapmayan kendisi bilir. İşte gelenek, senin aradığın şey burada vardır. Sonra benim o tecrübe dediğim şey bütün Türk edebiyatından gelen süzgüdür.

Sonra ben size şunu da tavsiye ediyorum. Her okuduğunuz şiiri düzeltmeye kalkın. İsterse meşhur bir adamın şiiri olsun. Benim şiirim de olsun. Onu düzeltmeye çalışın. O tatbikat elinizi eğitecektir.”

Ben bütün bunları anlatırken/konuşurken/okurken şair adayı gencin gözündeki ışık eksilmiyor tam aksine artıyorsa devam ederim, eksiliyorsa konu yavaş yavaş başka alanlara kayar. Bu, kibarca, senin şiir gibi vazgeçilmez, hiçbir şeyle paylaşılmaz bir hedefin yok sadece hevesin var, demektir. Sanat kendini adama işi, bir heves değil. Ben heves ağacının çoğu kez meyve vermeden kurduğunu çok gördüm.

Heves kelimesini şiirde severim, hele bir de Necip Fazıl kullanmışsa;

Gül büyütenlere mahsus hevesle

Renk renk dertlerimi gözümde besle

Yalnız, annem gibi, o ılık sesle

İçimde dövünüp ağlama gurbet

Gelenekle gelecek arasında kurulan köprüden elimizi kolumuzu sallayarak geçebilir miyiz? Bu köprüden geçebilmek için hangi çığırlardan geçmemiz gerekir?

Elini kolunu sallayarak geçmek, “Bu iş kolay mı?” demek. Cevabım kesin ve net: Şiir-sanat dünyanın en zor işi. Çünkü “ince” iş. Burada şöyle bir tezat da var; dünyanın en keyifli işi de. Annelik gibi. Çocuk doğururken yaşanan acının muadilini (benzerini) bulmak mümkün mü? Şiir onun başını okşamak sanki doğduktan sonra, sevgiyle, şefkatle, merhametle.

Şiir yazarlar bilirler, bazen bir sözcük, bir imge sizi esir alır, yakanızı bırakmaz. Bu estetik hursuzluğu, o kelimeyi, o imgeyi ancak bir şiirin kollarında avutarak teskin edebilirsiniz. Ben bu duygu-yu Yunus Emre’nin şiirlerini her okuyuşta yaşarım. “Benim bir karıncaya ulu nazarım vardır.” mısrası senelerce zihnimin içinde dolanıp durmuştur. Bu mısra içinizde öyle bir tohumla, sonra öyle bir ağaca dönüşüyor ki siz farkında olmadan bir gün dize dize şiir açıveriyor. Geçmiş, burada daha çok geleneği kastederek söylüyorum, içimize ekilmiş bir tohum gibidir. Onun açması bizim geçireceğimiz evrimlere, ağırlayacağımız mevsimlere bağlıdır.

Günümüzde geleneksel şiirin memelerinden emmeden modern şiir yazılabilir mi?

Elbette yazılabilir ama bittiği an matlaşır, donar. Yılgın bir gül olur dokununca. Bütün büyük şairler, Yahya Kemal’den tutun Nazım Hikmet’e Ahmet Haşım’dan tutun Necip Fazıl’a, Sezai Karakoç’tan tutun Cahit Zarifoğlu’na kadar önce ciddi anlamda gelenekten beslenme süreci yaşamışlardır. Fakat burada hassas bir nokta var. Şair bu üstünden geçilmiş -Yunus’un ifadesiyle “çiğnenmiş”- hazır şekil ve hayalleri iyice hazmettikten sonra, kendi şiirlerini yazabilir veya yazmalıdır. (“Arslan yediği hayvanlardan mürekkeptir.” der Valery, ama yediklerini arslan gibi sindirmek şartıyla, yoksa kedi de arslanın yediklerini yer hemen hemen.) Çayın şekerde erimesi, rüzgârın düz ovada kaybolması, dalgaların sahilde yorulması gibi bir şey bu. Elbette doğallığı anlatmaya çabalıyorum. Etki, bir şekilde sizin öz sesinize dönüşmezse şiir kötü kopyalar halinde ortaya çıkar ki en bayağı şiir bu şiirdir bence. Taklit, doğuştan eski, köksüz ve çiçeksiz/baharsız.

Divan ve halk şiirini tanımadan günümüz”modern şiiri”ni yazarken karşılaştığımız engelleri nasıl aşmalıyız?

Sorunuzun cevabı değil ama soruyu duyar duymaz zihnimde şu cümle oluştu: Aşamazsanız şiire talip olmayınız. Fuzuli’yi bilmeden, Karacaoğlan’a kulak vermeden, Nedim’den Seyrani’den, Yaşar Reyhani’den habersiz şiir olur mu Allah aşkına? Galip Dede’siz, Rasih’siz, Dadaloğlu’suz, Koroğlu’suz hayal (imge) olur mu? Olmaz. Şairler ne zaman yaşarlarsa yaşasınlar, nasıl bir dil kullanırlarsa kullanırlar ortak bir dünyanın dilini kullanırlar bence. Yunus boşuna, “Cümle şâir dost bahçesi bülbülü.” dememiş. Haşım de, bazı şiirleri anlamaya herkesin nefesi yetmez gibi bir şeyler söylüyor.

“Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar”da. (Herkesin anlayabileceği şiir, yalnızca aşağı düzeydeki şairlerin işidir. Büyük şiirlerin kapıları, tunç kanatlı sağlam kent kapıları gibi, sımsıkı kapalıdır, her el o kanatları itemez ve o kapılar bazen asırlarca insanlara kapalı durur.) Anlamaktan kastım şiirin doğduğu sezgi ve çağrışım pınarına aynı yolla ulaşmak. Bu engeller içinde en kolayı dil engeli, sözlüğe bakmakla çözülür. Fakat günümüzde şiirden ve onun dünyasından öylesine uzaklaştık ki en kolay engel en zor engele dönüştü. Modern şiir var olmak ve geleceğe kalmak istiyorsa kökünü geçmişin/geleneğin bengisuyuyla beslemek zorunda, yoksa zamana direnemez.

Son söz; böyle bir engeli kabul ettiğiniz zaman şiir biter.

Sözlü bir medeniyetin köşe taşlarını oluşturan şiir nasıl oldu da gönül ve ruh ikliminden uzaklaşarak içi boş kelime yığınlarıyla dolu sadece manası yazanın karnında saklı “şiir” şekline dönüştü?

Böyle bir evrimin kendisi değil rağbet görmesidir asıl problem. Üstünü örterek piyanosunu masa olarak kullanan birinin bu tercihten Sergey Rachmaninov’a ne? Rachmaninov, bu müzik enstrümanını gerçek fonksiyonunda kullanmaya devam ediyor çünkü. Kötünün olması değil, rağbet bulmasıdır çağımızın sorunu. Yoksa bu kadar Çin pazarını nasıl izah ederdik?

Ama şunu da unutmamalıyız ki öncesi olmakla birlikte özellikle 19. yüzyıldan sonra maddecilik ve pozitivist bilim anlayışı hayatın her alanını etkisi altına almaya başladı. Bu durum, ruhu öldürmekle kalmadı, ruha en çok ihtiyaç duyan sanat dallarını da dönüştürdü. Belki dünyanın böyle bir tecrübeyi yaşamaya ihtiyacı vardı diye düşünebilirsiniz. Bunu bir yere kadar anlarım. Fakat bedeli ağır oldu bu tecrübenin. Tevfik Fikret’in, bilimin kara toprağı altına dönüştürme ihtimalini alkışlaması, toprağın bağrına kara saplı bir bıçak gibi saplandı anlayacağımız.

Ya şiir özüne dönüp var olmaya devam edecek ya da göğe çekilecek, yani insansızlık âlemine. Somut şiir, formu önceleyen bir şiir tecrübesiydi geçti. Makineleşme sevdaları da artık rağbet bulmuyor. Bugün bazı gelişmiş/makineleşmiş ülkelerde şiirin kapısına kilit vurulmaya başlandıysa, bu sadece şiir için değil, insanlık için de tehliktir. Şiirin yaşamadığı yerde insan da yaşayamaz. Aşk ölür, sevgi ölür, dil ölür, gönül ölür, hasret ölür, gurbet ölür, özlem ölür, vefa ölür... Bunlarsız nefes alıp verene nasıl insan deriz?

Şiir bize neyi anlatır?

Zerrâtan (zerreler) şümûsa (güneşler) kadar her güzel şey şiirdir, diyen Rezaizâde Mahmut Ekrem geldi aklıma. Bu cevap yeni bir soruyu doğurdu zihnimde, güzel nedir o halde? İçerikle şeklin uyumudur diyerek geçiştirmek kolay. Oysa konu kavram arkeolojisi yapmayı gerektirecek kadar derin. Devam edeyim, şiir mutlaka bir şey anlatmak zorunda değil, sezdirebilir de, çağrıştıracaktır de. İma ile de geçebilir. Konulu şiirler de olabilir ama bu tür şiirler darası alınmamış kelimelerin baskısı altında ezilmemeli, yoksa ortaya şiirden çok manzume veya alelâde/kanıksanmış söz yığınları çıkar.

Şiir, insanı anlatmalı elbette, içiyle ve dışıyla gören insanı. İki kanadıyla yani. Bedeninden ruhuna inebilmeli, ruhundan ötelere gidebilmeli. Yoksa şiir mayası tutmaz kelimelerin. Kabarmayan ekmek gibi ne tadı olur ne tuzu.

Eliot’tan şöyle bir cümle hatırlıyorum: “Bir millet, büyük yazarlar, özellikle büyük şairler yaratmaya devam etmezse, o milletin konuştuğu dil de, kültür de bozulur ve belki de daha güçlü bir dilin içinde eriyip gider.” Milletin dile eşitlendiği bu ifadeden sonra, dar çerçeve ve mülâhazaların dışına çıkmak için ben size soruyorum; “Şiir neyi anlatmasın?”

Şiirde usta çırac ilişkisi var mıdır?

Yakup Kadri 1929 yılında Milliyet’te “İnkârdan müspet bir şey çıkmasının imkânı yoktur. Halbuki Namık Kemal’den bugünün en genç Türk şairine kadar, gelmiş geçmiş ne kadar müceddidimiz varsa, hepsi de işe kendilerinden evvelkileri inkâr ile başlamışlardır. Onun için hepsi piç kaldı. Edebiyatta babasız deha yoktur.” der. Babasız, yani ustasız bir eser düşünemiyorum ben de. Ama bir ömrü baba gölgesinde geçirenlere de acıyorum. (Burada ‘etkilenme endişesi’ akla geliyor.) Usta çırac ilişkisi gerçek veya mecaz anlamda sanatın olmazsa olmazlarından. Şunu söylemeye çalışıyorum, şiir yazan bir ozan, bugüne kadar bu topraklarda (bütün dünyayı kastediyorum) yaşamış bütün şairlerin ortak diliyle bize sesleniyor demektir. Geçmişin sesiyle beslenmeyen şairin dili cılızdır, etkisizdir, basıktır anlayacağınız.

Eliot’tan himmetle özetleyelim konuyu: “Bir sanatçının gelişmesi demek, onun kendi şuurunun sınırları dışına taşabilmesi, kendisini geleneğin bir parçası haline getirebilmesi demektir.”

Şair kendi üslubunu nasıl oluşturur?

Hamit, “Benim üslûbım yok, esâlbim (üsluplarım) vardır.” der. Üslup oluşturmak, kendi sesine inmek, dünyanın en zor işidir. Milyonlarca ses içinde ayırt edici bir tınıya sahip olmak, yegâne-biricik olmak. Çok okumak gerekiyor bu mucizeyi başarmak için, okunanları içselleştirmek gerekiyor, ama daha sonra bunları, ikinci sorunuzun cevabındaki Dağlarca örneğinde olduğu gibi, unutmak gerekiyor. Şairin kendi sesine tutunması gerekiyor.

Bir şair ömrü boyunca kendi sesini aramalıdır. Ahmet Haşım’ın, Necip Fazıl’ın ilk şiirlerinden birini gördüğünde (“Yahu” redifli “Kitabe” şiiri olmalı) verdiği tepki bu bahsin en güzel ve zihin açıcı örneklerinden: *Çocuk! bu sesi nerede buldun sen?*

Bazen doğuştan gelir bu ses bazen bütün dünyayı yutmaktan. Bazen de bir ömür boyu beyhude aranır.

Gelenekten habersiz geleceğe şiiri nasıl taşırız?

Şiir sesiyle vardır. Bundan şunu kastediyorum. Şair zamanıyla birlikte geleceğin dilini de sesini de doğru keşfetmeli veya bir başka ifadeyle doğru sezmeli. Yunus bugün varsa geleceğin dilini sezdiği için var, üstü, altı yüz sene kör topraklarla örtülü kalsa da.

Bunca varlık var iken,

Gitmez gönül darlığı, diyen insan elbette geleceğe kalacak. Herkes kendi geleceğini kendi hazırlar. (Kanon meselesine girmek istemem burada.) Demek istediğim şu. İdeolojik veya sübjektif nedenlerle okullarda okutulan şairler ve şiirler benim gözümde balmumu insan heykelleri gibidirler. Dokunana kadar canlı zannedersiniz, ama dokununca büyü bozulur.

Modern şiir ya da günümüz şiiri deyince neyi anlıyoruz?

Her çağ kendi şiirini yaşar ve yazar. (Yirmi birinci yüzyılda on dokuzuncu yüzyılın şiirini yazmaya çalışmak en basit ifadeyle şiir anakronizmidir.) Bütün gelenekler öyle veya böyle yaşıyor. Divan geleneği de, hece geleneği de, serbest ölçü de. Modern şiir biraz bunların içinde biraz dışındadır. Bireysel, sorgulayan (protest), aykırı, yaralı, dili dönüştüren, soyut, imge yüklü, zaman zaman çok sesli ve çok şekilli bir şiirden bahsediyoruz. Yer yer ideolojilerden medet umduğu da oluyor bu şiirin.

Ben modern şiiri de seviyorum ve bu sesin geleceğe kalmasını istiyorum. Kalır mı kalmaz mı, kehanette bulunmak beni aşar. Edebiyat dergilerinde şiir “başrol oyuncusu” olarak önyazıdan hemen sonra “cam kenarı”nda yer almasına rağmen neden şiir kitapları basılmıyor, basılsa da satmıyor. Şiir dergilerin ya da okurun “dolgu malzemesi”mi oldu?

Bu konu okur sosyolojisi ile ilgili. Şiir kitaplarını en çok da diğer şairler alıyor. Çağ şiir değil roman çağı. İcâz değil imaj/dedikodu çağı başka bir ifadeyle.

Olgun şiirin çok satması ve popülerleşmesi bence doğasına aykırıdır. O vakur olmak zorunda, gururlu olmak zorunda, içe dönük olmak zorunda, masum olmak zorunda, çünkü anavatanı Doğu. Şiirin az yazılmasını da, şiir kitaplarının az satılmasını da olumlu bir durum olarak görüyorum. Bu, şiir doğru yolda demek bana göre. Bırakın romanlar milyon satsın, romancılar yalı-köşk satın alsınlar, çok görmem. Şiir mahremiyeti kadar vardır.

Şiir kitaplarının da hikâye, deneme ve roman kitapları gibi çok okunması için özellikle Milli Eğitim Bakanlığının öncülüğünde edebiyat öğretmenlerinin öğrencilerine şiir ezberletmeleri ve şiir kitapları önermeleri şiiri ve şiir kitaplarına açılan kapıyı aralar mı?

Şiir evrenselden önce milli bir sanat mevzuudur. Roman daha evrensel bir tür gibi geliyor bana. Eliot der ki, “... düz yazının da, çevirilerde, yazıldığı dildeki anlamından bir şeyler yitirdiği bir gerçektir; fakat hepimiz, şiirle mukayese edildiği zaman dilimize çevrilmiş bir romanı okurken çok daha az şey kaybettiğimizi biliriz.” Tanpınar da buna yakın şeyler söyler. Şiir, dil ve kültürün mahfazası gibi. İyi de bir millet için bu kadar önemli olan bu türe, sorunuzdan hareketle soruyorum, iade-i itibar hangi yolla yapılmalı? Tabii böyle bir şeye ihtiyaç varsa.

Yukarıdaki düşünceler aklıma yine Ahmet Haşım’i getirdi. Edebiyat öğretmenlerinin elinden kurtardığımız zaman şiir özgürlüğüne kavuşacak. Şiir dersi verip zihninde tek bir mısraya yer açmayan/açamayan insanlar, şiir mevzuuna hiç girmese daha iyi olmaz mı? Elbette istisnalar var. Ama durum maalesef genel anlamda bu minval üzere.

Şiire karşı ilgi uyandıramayan, seçkin mısraları, beyitleri, dörtlükleri bir yere bakma ihtiyacı hissetmeden öğrencilerine aktaramayan her kademedeki öğretmenlerin, sözüm ona öğreticilerin, sadece üç beş puan için çocuklara, gençlere şiir ezberletmeleri kadar riyakârca bir davranış düşünemiyorum. Şiirin buna ihtiyacı yok. Öğretmen şiirin nefes alıp verebileceği ortamı, atmosferi oluştursun yeter. Bu yapılabirise şiir kendini var eder, hiç şüphemiz olmasın.

(Burada küçük bir parantez açalım. Ezbere şiir bahsiyle ilgili olarak Refik Halit Karay'ın söylediklerini hatırladım. Sahi, öğrencilere değil de öğretmenlere şiir ezberletsek nasıl olur acaba? Refik Halit, Galatasaray Lisesinde kendilerine şiir ezberletmeye meraklı hocalarından bahseder bir yazısında. Ezberletilen şiirlerden biri Muallim Naci'nin "Kuzu" manzumesidir. Bu şiiri burada okuyan her talebe ezbere bilir. Şiir ezberletmenin bırakın şiiri sevdirmeyi öğrencileri şiirden soğuttuğunu anlıyoruz Karay'ın söylediklerinden. Yazar haksız mı, ne dersiniz?)

Şairler de para kazanmasın mı? Onların böyle şansları hiç olmayacak gibi görünüyor bana. Bakın Eliot ne diyor: "Eğer bir şair çok kısa bir zamanda büyük bir zümreye hitap edebiliyorsa, bu pek güven uyandıracak bir durum değildir." Birçok romancıyı şiirle bir arada düşünemiyorum bile. (Bir şafak vakti palaları kuşanıp Ahmet abinin pamuk tarlasına girmeye gerek yok!) Şiirle aralarında kan uyuşmazlığı var gibi geliyor bana romancıların. Çünkü roman şiire göre ihlal edilmesi daha kolay bir tür haline geldi ve yakın geçmiş bunun örnekleriyle dolu. Romanın da Yahya Kemal'i, Sezai Karakoç'u, Ece Ayhan'ı olanlara saygım sonsuz, ama o kadar azlar ki.

Yüzlerce şiir bilirim, hiç birini ezberlemedim. Bazılarını öyle çok sevdim ki onlar beni bir daha bırakmadılar. Sevgi hafıza demektir benim için.

Osmanlı Padişahlarının kahir ekseriyeti şiir ya da bir güzel sanatla ilgilendiğinden bir ince ruha sahiptiler. Bundan dolayı içinde yaşamış olduğumuz yüzyıldan önce yaşamış şairler şiirleriyle hâlâ yaşamaya devam ediyorlar. Bu hususta gerek devleti yönetenler gerekse şehir eminlerine reçete olacak düşünceleriniz nelerdir?

Edebiyat Yazıları'nda Sezai Karakoç, : "... yüreği şiirle eğitilmiş yöneticiler yüce ve soylu duyguların atmosferine şiirle çıkarılmış yöneticiler, politikayı bir amaç saymazlar, moralin bir amacı olarak kullanırlar. Yurtlarını ve yurttaşlarını ay ışığındaki eşyanın suçsuz ve masum görünüşüne eş, şiirin eliyle güzelleşmiş bulurlar ve severler." der. Şiiri toplumsal ve bireysel arınmanın aracı olarak görür.

Bırakın şiir yazmayı, divanı olmayan padişah sayısı bile o kadar az ki. Devlet büyükleri geleneğin canlı birer parçası demektir bu. Mesela, Kanuni divan şiirinin en çok gazel yazan şairlerinden biri. Beni bir gözleri âhûya zebûn etti felek, diyen Yavuz şiirde de zirve. Fatih sadece İstanbul'u fethetmez kelimelerin dünyasına da el atar.

Tanzimat'a kadar şiirle devlet yan yana yürüdü, fakat Tanzimat'tan sonra bir ayrışma yaşandı. Şairler yine devlet memuru olmaya devam ettiler ama bu sefer muhalif kanattaydılar. 1923'e kadar bu böyle devam etti, Cumhuriyet'ten sonra gizli bir el şairleri yine devletin kanatları altında bir araya topladı. Bir Cumhuriyet projesi (kanonu) olan Garip böyle bir toplanmanın neticesi olarak görülebilir. İkinci Yeni bu anlayışın çatlamaya başladığı süreci imler.

2000'lere kadar, zaman zaman şiiri seven devlet adamları hatta şair başbakanlar görsek de bunların sesinin halka inemediği bir vakıdır. (Şiir halka inmek zorunda mı, bu da ayrı bir tartışma konusu.)

Ben şiir adına gelecekte umutluyum.

Hatta zaman zaman kürsülerden ideoloji ayırt etmeksizin şiirler okunmasını sevimli buluyorum. Eliot da benden yana: "Eğitilmiş kişilerin çoğu, eserlerini okumamış bile olsalar kendi edebiyatlarının büyük isimleriyle gururlanırlar ve ülkelerinin diğer ayırıcı nitelikleri de onlarda aynı duyguları uyandırır. Hatta bazı yazarlar, ara sıra politik konuşmalarda adları geçecek kadar meşhur olurlar."

Modernizm İdeolojisi adlı kitabında, her ne kadar bunu romandan hareketle yapsa da, üçüncü dünya edebiyatlarını çok da içime sinmeyen bir eleştiriye tabi tutan Fredric Jameson'a cevap olması için son söz olarak diyorum ki, benim gibi, Doğu milletlerinin bütün kapıları bir şekilde şiire açılır.